

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ant. Augustini Archiep. Tarracon. De Emendatione Gratiani Libri Duo

Agustín, Antonio

Dvisbvirgi ad Rhenvm ; Arnhemii, 1676

XII. De aliis Martini Bracarensis capitibus, & de Gratiani erratis

urn:nbn:de:hbz:466:1-10603

*De aliis Martini Bracarenfis capitibus
& de Gratiani erratis.*

DIALOGUS DUODECIMUS.

C Sunt ne alia, quæ Gratianus ex *Martini collectione* referat, quasi ex *concilio Martini Papæ*? A. Sunt quidem non pauca, quæ tu facile in Antonianis libris inuenies notata. Ego de illis sum locutus, quæ bis posita sunt, tam ut ex Græco canone, quam ut Martini Papæ verba. C. At in quibusdam nihil notatum est, ut in hoc *capite octavo causæ xxvii.*^a *Item ex concilio Martini Papæ, Viduas autem velare &c.* A. Sumptum id caput non est ex Martini collectione, sed ex *concilio Triburiensi capite xxv.* idem error est in panormia Ivonis.^b *ex consilio Magno-*

^a 27. q. 1. c. 8. viduas. ^b Ivo lib. 3. tit. 17. c. 10. panor.

piscopus. ὡλλω̄ εἰ μὴ ἀνωμαλοῖη, ἢ ἀποδημῆ̄ εἰπίσκοω̄. Inscriptio capitis 124. *Omni tempore de consecr. dist. 4. hæc est.* Item concilio Martini Bracharenfis c. 51. & sequentibus. *Et in marg. Vide Melden. cap. 46. Et vers. Presbyter. supra dist. 95. presbyter. Et vers. non liceat. dist. 95. non oportet. Item in marg. cap. 52. & cap. 53. (quæ referuntur ad Martini capita.)*

Maguntino, Burchardus, ^a & Ivo in excerp-
tionib. ^b ex Aurelianensi, Bernardus Papien-
sis, ^c & veteres Gregoriani libri, ^d alii ex Are-
latensi. Anselmus, ^e ex Gelasio. ¹ C. Quid illud

N de con-

^a Burch. lib. 8. c. 36. ^b Ivo par. 7. c. 55. decr.
^c c. 6. de regular. in 1. collect. ^d c. 4. vidua. de re-
gula. ^e Ansel. lib. 7. c. 200.

¹ In editione Romana capituli octavi Viduas, 27.
q. 1. inscriptio hæc est. Item ex concilio Martini
Papæ. In notis additur. Abest caput hoc à non-
nullis Gratiani exemplaribus Burchardus, &
Ivo citant ex concilio Moguntino c. 6. Habe-
tur in concilio Triburiensi c. 25. In hoc autem
capite, & duobus sequentibus citantur decreta
Gelasio, ut sunt in codice canonum. In marg.
Anf. l. 7. c. 200. Burch. l. 8. c. 30. Ivo p. 7. c. 55.
Pann. l. 3. c. 197. Item in notis. Gelasio Papæ
capitulo XIII.) Sic est in codice canonum: in
epistola vero ejusdem prima Episcopis per Lu-
caniam, est c. 15. sicut paulo post, quod est in
capitulo 21. in eodem codice; in epistola est
c. 23. Nos autem) In concilio Triburiensi le-
gitur. Qua auctoritate paternæ suffulti senten-
tiæ, in hoc sacro conventu sancimus, &c. Hæc
vero eadem de vidua, quæ sibi sponte velamen
non consecratum imposuit, habentur in Decre-
talib. c. vidua. tit. de regula. Quod in codici-
bus

de consecr. distinct. quarta cap. XXII. ^a ex decreto Martini Papæ III. Quicumque presbyter &c. unde sumptum esse dicemus? A. Ex decretis Martini Papæ capite III. habent Burchardus, ^b & Ivo, ^c & Anselmus, ^d & liber Tarraconens. ^e & alter vetus Veronenfis. Sed mihi incertum adhuc est, cujus verba sint. ² B. Quod Martinus Bracarenfis in præfatione collectionis ait, se canones orientis restaurasse simplicius & emendatius; quam verum sit, ex eorum collatione

^a De consecr. d. 4. c. 22. quicumque. ^b Burc. lib. 4. c. 47. ^c Ivo par. 1. c. 241. decret. ^d Ans. lib. 9. c. 54. ^e Tarrac. l. 1. c. 2.

bus impressis citatur ex concilio Arelatens. In prima autem collectione, & vetustis codicibus Gregorianæ, ex Aurelianensi. Capitis 4. Vidua. de regular. inscriptio est. Ex concilio Arelatensi. Et in margine hæc sunt. Alias Aurelian. sed habetur in concilio Triburiensi c. 25. refert Burchardus lib. 8. cap. 36. Ivo par. 7. c. 55. & c. 6. eo tit. in 1. compilat. Quibus locis aliis conciliis tribuitur: sed fortassis non recte.

² Capitis 22. de consecrat. dist. 4. in eodem libro inscriptio est. Item ex decreto Martini Papæ III. Quicumque presbyter &c. Et in marg. hæc sunt. al. Martiniani. Et Poly. l. 3. tit. 10. Ans. l. 9. c. 54. Burc. l. 4. c. 47. Ivo p. 1. c. 241.

tionem satis constat. Sed & nusquam in Græcis conciliis inveni multorum canonum sententiam, ut sunt *cap. xxix. xxx. & xxxi.* quæ magis videntur *ex conc. Toletano primo accepta cap. xlix. xix. & xvi.* quam ex Græcis conciliis. Gratianus quædam ex his, ut *ex concilio Martini Papæ* refert, ^a quædam ut *ex concilio Toletano*: ^b item Anselmus, ^c sine inscriptione Capitularia. ^d A. Ita est, ut dicis. Sumpsit enim Martinus Episcopus pleraque ex eodem illo *concilio Toletano*, aut posteri Martini collectioni ea inserverunt. ³ Sic Martini *caput lxiv.* ex *Toletano cap. v.* & Martini *xxxiii.* ex *capite secundo Toletano.* Martini *xl.iii.* & *xliv.* ex *capite ter-*

N 2 tio

^a Dist. 28. c. 12. *si qua.* & 27. q. 1. c. 26. *de filia.* ^b 27. q. 1. c. 27. *devotam.* ^c *Ans. lib. 10. c. 59. & lib. 11. c. 91.* ^d *Capit. lib. 7. c. 294.*

³ *Distinct. 28. cap. 12. Si qua vidua Episcopi. inscriptio in eodem libro est. Item ex concilio Martini Papæ. Et in marg. Apud Martinum Braca. c. 29. & conc. Tol. 1. c. 18. Inscriptio capituli 26. De filia Episcopi. 27. q. 1. hæc est. Item ex concilio Martini Bracharensis c. 30. Et in margine. Ex conc. Toletano 1. c. 19. Capituli 27. Devotam peccantem. inscriptio est. Item ex concilio Toletano 1. c. 16. Et in marg. Et in capitulis Martini c. 31. Capituli 1. 7. c. 294.*

rio & quarto Toletano. Caput LI. & LII. ex Toletano xx. Ea quoque apud Gratianum invenies partim ut ex Martino Papa, ^a partim ut ex Toletano concilio ^b referri. Sunt alia, quæ unde sumpta sint, ignoro. Ex quibus si quid est apud Gratianum, in Romana editione discere licebit. ⁴ Nunc si vobis videatur, de aliis erratis

Gratiani

^a Dist. 34. c. 18. lector. & c. 17. si subdiaconus. & dist. 92. c. ult. & dist. 54. c. 7. si quis obligatus. & de consecrat. distinct. 4. cap. 124. omni tempore.
^b Dist. 50. cap. 68. placuit.

⁴ Verba Gratiani sunt ante caput 17. Si subdiaconus. dist. 34. in eadem editione. Sed postea temporum defectui condescens Papa Martinus in minoribus ordinibus eos constitui permisit, non regulam præfigendo dicens. Et in marg. hæc sunt. Apud Martinum Bracar. c. 44. ex concil. Toletan. I. c. 4. Et ad verba, non regu. præfi. additur. Hæc verba absunt ab aliquot exemplaribus. Inscriptio capituli 18. est hæc. Unde Martinus Papa ait. Lector si viduam &c. Et in marg. Ibid. c. 43. ex concil. Tolet. I. c. 3. Capituli ultimi dist. 92. inscriptio est. Unde ex concilio Martini Papæ legitur. Si quis presbyter &c. Et in marg. In capitul. Martini Bracar. c. 64. ex Tolet. I. c. 5. Inscriptio capituli 7. Si quis obligatus. dist. 54. hæc est. Item ex concilio Martini Papæ [id est] ex cap.

Gratiani videamus. B. Visne tibi redigam in memoria exempla quædam, ex quibus apparet, Gratianum ex singulari capite duo ejusdem initii confecisse: aut eandem sententiam ex duabus interpretationibus eodem in capite retulisse: aut verbis alterius scriptoris partem alterius addidisse? A. Non id quidem mihi ingratum erit, nec C. nostro displicebit, quantum ex ejus nutu intelligo. B. Aperi librum hunc C. & caput illud ostende Gelasii^a cujus initium est, *Cuncta per mundum*, quod tamquam carmen necessarium discere soletis. C. Ecce tibi locus

N 3 patet.

^a 9. q. 3. c. 17. & 18. cuncta.

ex cap. Martini Episcopi Bracar. c. 46.] Et in marg. Ex concil. Tolet. I. c. 10. Inscriptio capituli 124. de consecrat. dist. 4. relata est addit. 19. dial. II. Ante caput 68. Romanis, quod nobis est 67. dist. 50. hæc Gratiani verba sunt. Probantur etiam auctoritate Toletani concilii primi, hujuscemodi pœnitentes ad clerum non admittendi: in quo capite 2. sic statutum est. Placuit, ut pœnitentes &c. Et in marg. In c. Martin. Brac. c. 23. Poly. l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 37. Ans. l. 7. c. 31. Ivo p. 6. c. 138. Pann. l. 3. c. 61. Ad vocem epistolam additur, al. Apostolum, orig. Ad vocem Eum, additur, Ex pœnitentem) in capit. Mart. Brac. Ad vocem cilicio, additur, al. concilio.

patet. Quid dicis? an bis posita eadem verba
capite xvii. & xix.? B. Id ipsum affirmo.
 C. Ex inscriptione utriusque capitis videntur
 ex duabus Gelasii epistulis esse sumpta hæc ca-
 pita, quarum altera fuerit omnibus Episcopis
 missa, altera Episcopis Dardaniæ. B. Hodie
 hæc sola exstat, ut etiam Demochares notat.
 Sed fingamus in utraque eadem verba exstitisse;
 quid opus erat, bis eadem conscribi? præsti-
 tisset ita inscribere: *Gelasius in epist. omnibus E-*
piscopis missa, & in epist. ad Episcopos Dardania.
 A. Vide, num id ex Ivonis panormia, vel ex
 Anselmi collectione, aut alia acceperit. C. A-
 pud Ivonem est,^a *Ex decretis Gelasii capite iv.*
 Apud Anselmum modo, *Gelasius Papa tantum*
 est;^b modo, *Gelasius Papa omnibus Episcopis*;
^c modo, *Dilectissimis fratribus universis Episcopis*
per Dardaniam constitutis Gelasius; ^d modo, *Ge-*
lasius Episcopis Dardania. ^e In libro Tarraconen-
 si est: *Gelasius Episcopus omnibus Episcopis.* A.
 Manifeste apparet, varietatem hanc secutum
 fuisse Gratianum. B. Mihi videtur, post illa,
omnibus Episcopis desiderari hanc vocem, Darda-
 nia

^a Ivo lib. 4. tit. 1. c. 8. panor. ^b Ansel. lib. 1.
 c. 47. & 48. ^c Ansel. lib. 2. c. 16. ^d Idem d.
 lib. 2. c. 24. ^e Idem lib. 12. c. 69. ^f Tarrac. lib.
 1. c. 283.

DIALOGUS DUODECIMUS. 199

nia. A. Placet, quod dicis. 5 Sed cetera perfe-
quere. B. Si quærat *capit*, cujus initium est,
Quidam monachor. causa, ut opinor, XIIX. ^a
id inuenimus sumptum esse ex *quarto & octavo*
sanone concilii Chalcedonensis: & postremam e-

N 4

jufdem

^a 18. q. 2. c. 10. *quidam*.

5 *Inscriptio capit* 17. *causa* 9. q. 3. *in eodem*
libro hac est. Idem (Gelafius) omnibus Episcopis.
Cuncta per mundum novit ecclesia &c. *Et in*
margin. *hæc sunt*. In epist. ad Episcopos per Dar-
danium constitutos. Poly. l. 1. tit. 8. Anf. l. 1.
c. 47. & l. 2. c. 16. & 24. Pann. l. 4. c. 9. *Et*
in notis. Omnia, quæ in hoc capite leguntur,
habentur in epist. Gelasii ad Episcopos per Dar-
danium, sed non eodem ordine composita.
Caput autem sequens, in quo multa hujus i-
pſius capituli verba continentur, in eadem epist.
eodem prorsus modo habetur. Itaque fieri po-
test, ut ex alia epist. caput hoc sumptum sit,
quæ non extet: aut Gratianus hæc duo tam-
quam diversa capitula referat, quod apud an-
tiquiores etiam collectores distincta repererit.
In epistola etiam Nicolai ad Episcopos Galliarum,
quæ nuper est impressa in appendice biblio-
thecæ, hoc citatur ex Gelasio. *Capit* 18. *in-*
scriptio est. Idem Episcopis per Dardanium con-
stitutis.

iusdem capituli partem esse ejusdem octavi canonis verba ex alia interpretatione. C. Democharem invenio addidisse numerum *quarti canonis* initio *eiusdem canonis*; & ad illa verba, *Item clerici in parœciis*, numerum *cap. viii.* A. Vide, num Gratianus alibi ex alio interprete eandem referat sententiam, & ante eum Anselmus & Ivo, atque alii collectores. C. Plura verba ejusdem canonis quarti referunt Ivo in Panormia, & in excerptionibus, ^a & Anselmus, ^b & Gratianus, ^c item concilium Triburiense, ^d & Capitularia. ^e Pauca verba *capit. iix.* refert Anselmus; ^f sed ex duobus interpretibus sumpta inveni apud Ivonem *parte vi. c. ccclix.* & *ccclix.* quæ non recte Gratianus conjunxit. A. Pro voce, *parœciis*, scribi debet, *prochiis*, ex Græco fonte. *οι κληρικοι τ̄ πλοχείων*. Sic postea est etiam apud Gratianum: *Clerici, qui pauperum dispositioni*. In libro veteri Romano est: *Dispensationem pauperum.* ⁶ B. Magni facinoris exem-

^a Ivo lib. 3. tit. 16. c. 1. pan. & par. 7. c. 1. decret. ^b Ansel. lib. 5. c. 54. ^c 16. q. 1. c. 12. qui vere. ^d Tribur. c. 26. ^e Capitul. lib. 5. cap. 26. ^f Ansel. lib. 5. c. 84. in addit.

⁶ Capituli 10. quidam monachorum. 18. q. 2. in eodem libro inscriptio est. Unde in Chalcedonensi concilio c. 4. legitur. *Et in marg. est. Ivo p. 7. c. 1.*

exemplum adferam, si evolvas C. librum, & ostendas *caput*, cuius initium est, *Menam*,^a

N 5 sumptum

^a 2. q. 5. vel 4. c. 7. *Menam*.

c. 1. Pann. l. 3. c. 174. *Et in notis*. Quoniam versio hujus capituli usque ad versu. Clerici primo, est alia ab iis, quæ circumferuntur in conciliorum codicibus, licet apud Ivonem, & in Pannormia idem fere sit sensus; placuit afferri verba Græca, & novam interpretationem. Oὐ ἀληθῶς &c. Qui vere & sincere &c. *Et versu*. Clerici in *ptochiis* &c. additur in contextu, Item c. 8. *Et in marg*. Ivo pag. 6. c. 358. Poly. l. 4. tit. 34. *Et in notis*. Ptochiis] Sic in nonnullis vetustis codicibus Gratiani & Vaticano conciliorum, & in versione prisca (ex qua videtur esse hic versiculus,) & est vox canonis Græci. In vulgatis autem Gratiani, & aliquot libris conciliorum est, parochiis. Pro personarum ordinatione] Sic in eadem prisca, sed in canone Græco, & in versione Dionysii Exigui nihil est, quod his verbis respondeat. *Et versu*. Item Clerici, qui pauperum. additur in margine. eodem cap. 8. ex alia versione. Ivo ibid. c. 359. *Et in notis*. Item clerici) Est idem, quod in proximo superiore paragrapho, sed ex alia versione, quæ non extat in conciliorum voluminibus, atque hanc eandem repetitionem licet animadvertere apud

sumptum ex epistula quadam B. Gregorii. C. Inveni caput, quod flagitas. B. Confer, si libet, id caput cum registro B. Gregorii, & quære illa verba; *Purgationem tamen ante te &c.* Ea apud Gregorium nulla sunt. sed sumuntur ex *Alexandri Minoris epistula ad Rimaldum*, vel potius *Rainaldum Cumanum Episcopum*, cujus epistolæ pars posita est à Gratiano post alia tria capita; initium capitis est, *Super causa Gillandi.*^b Vide, quid Burchardus & Ivo scribant. C. Apud Burchardum^c Gregorii verba referri invenio, quæ sunt ante vocem, *Purgationem*, item apud Ivonem parte quinta excerptionum.^d At parte decima^e hæc sunt. *Alexander secundus Rainaldo Cumano Episcopo. Super causas Guilandi &c.* & post vocem, *beneficia*, habet: *purgationem*

^a Greg. lib. II. epist. 6. c. 8. regist. ^b c. II. e. 4. *super causa.* ^c Burch. lib. I. c. 196. ^d Ivo par. 5. c. 311. decret. ^e Ivo par. 10. c. 15. decret.

apud Ivonem par. 6. c. 358. & 359. *Inscriptio capitis 12. Qui vere. 16. q. 1. est.* Item ex concilio Chalcedonens. c. 4. *Et in marg. Concor. capitul. 1. 5. c. 25. Poly. 1. 3. tit. 1. & 1. 4. tit. 34. Ans. 1. 5. c. 54. Ivo p. 7. c. 1. Pann. 1. 3. c. 174. Et in notis. Honore]* Sequitur continenter. *Quidam monachor. infra 18. q. 2. quod est ex eadem prisca versione, atque caput hoc.*

gationem tamen antea &c. In panormia^a post verba Gregorii additur eadem inscriptio, excepta voce *Rainaldi*, pro qua est, *Ramaldi*. Cetera omnia ut in excerptionibus. B. Eadem verba inventa sunt in veteri libro Ivonis *epist.* LXIIX. *vel* LXXVII. *ad Gildebertum, vel Hildebertum Cenomanensem Episcopum*. A. Non dubium est, quin erratum sit, vel à Gratiano, vel à librariis, quantum ex collatione cum registro Gregorii, & cum Burchardo & Ivone constat. Et quod nostri interpretes dicere solent, ex verbis Gregorii probari, coram Rege, vel Regina, vel alio sæculari iudice posse purgationem canonicam indici, falsum est. 7

B. Quid

^a *Ivo lib. 5. tit. I. c. 6. & 7. panor.*

7 *In eodem libro inscriptio capituli septimi Menam 2. q. 5. hæc est. Item ex eodem (registro) ad Brunichildam Reginam Francor. lib. II. epist. 8. & in margine. Polyc. ibid. (hoc est, l. 6. tit. II.) Burch. l. I. c. 196. Ivo p. 5. c. 3 II. Pan. l. 5. c. 6. Et in vers. Purgationem. est in margine. Alex. II. Rainaldo Episcopo. Ivo p. 10. c. 15. Pann. l. 5. c. 8. Et in notis. Purgationem] Hic erat gravissimus error. Conjuncte enim hæc legebantur cum superioribus quæ Brunichildæ sunt scripta: quasi purgatio presbyteri à B. Gregorio mulierum committeretur. Sed nil tale legitur in epistola*

B. Gre-

B. Quid de illis dices, quæ in conciliis falso inscripta à te inventa esse audivi: quorum bona pars ad inscriptiones Gratiani falsas à veris discernendas pertinet? A. In longum tu quidem sermonem me vocas, cui totus dicendus sit dies. Differamus ergo hæc in crastinum, vel in perendinum diem; & primæ partis conciliorum fragmenta cum Gratian. & aliis conferemus. C. Id ipsum avide exspecto.

De

B. Gregorii, ex qua prior pars hujus capituli est accepta. Verum Ivo p. 10. c. 15. & Pann. l. 5. c. 8. citant hoc ex epistola Alexandri secundi Raynaldo Cumano Episcopo, cujus epistolæ initium est, infra eadem cap. super causa. Et hic versiculus: Purgationem continenter: legendus est post extrema verba illius capituli. Ac propter citationes doctorum hinc quidem motus non est: sed additum est in margine nomen Alexandri secundi. Ita nihil loci relinquitur admirationi auctoris glossæ. Nusquam enim Romani Pontifices hujusmodi causas mulieribus leguntur commisisse. *Capituli II. inscriptio est.* Item Alexander Raynaldo Cumano Episcopo. Super causa Guillandi presbyteri &c. *Et in margin.* Pann. l. 5. c. 7. Ivo p. 10. c. 15. & in epist. ad Vildebertum Cœnomanem. *Et in novis. Beneficia]* In epistola hoc loco sequitur ver. purgationem super ead. c. Mennam, ut ibi notatum est.